

37.013.42:376-056.26:364-787.2-055.52:373.2](043.3)

Чечко Тетяна

Київський Університет

імені Бориса Грінченка

ORCID ID 0000-0002-6790-8051

DOI 10.24139/2312-5993/2018.03/264-275

АЛГОРИТМ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Метою статті є визначення й обґрунтування етапів алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах. Методами дослідження стали: аналіз та узагальнення джерельної бази, абстрагування, індукція і дедукція. У результаті дослідження дано визначення поняття «соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах». Обґрунтовано етапи алгоритму та програму соціально-педагогічної підтримки, визначено критерії й показники виховного потенціалу батьків дітей визначеної категорії. Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні оцінки потреб батьків в умовах дошкільного навчального закладу, у виокремленні форм роботи з батьками на кожному з етапів запропонованого алгоритму. Подальших наукових розвідок заслуговує дослідження змістово-методичного забезпечення соціально-педагогічної підтримки батьків в умовах дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: діти з особливостями психофізичного розвитку, соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах, виховний потенціал батьків, критерії виховного потенціалу, алгоритм соціально-педагогічної підтримки батьків, оцінка потреб батьків, комплексна програма соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах, міждисциплінарна команда.

Постановка проблеми. На сучасному етапі інтеграції України до європейської спільноти постає питання забезпечення умов для реалізації потенційних можливостей дітей із особливостями психофізичного розвитку. Одним із провідних чинників, що сприяють соціальній адаптації дітей із особливостями психофізичного розвитку, є соціально-педагогічна підтримка їх батьків.

Батьки дітей із особливостями психофізичного розвитку – це категорія батьків, які в силу порушення розвитку дітей мають низку специфічних потреб та проблем. Особливо вони потребують комплексної соціально-педагогічної підтримки фахівців у дошкільний період їхньої дитини, оскільки на цей час припадає становлення батьківства, активізація й реалізація батьківських функцій, засвоєння ролей батька/матері, формування відповідних моделей поведінки щодо дитини, зміцнення

зв'язків із соціумом. Даний період є складним як для дітей із особливостями психофізичного розвитку, так і їх батьків.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних педагогів Т. Алексеєнко, Т. Дейніченко, О. Дронової, І. Кочерги, Н. Михайлової, Л. Оліференко, І. Одногулової, Т. Соловйової, Г. Сороки, В. Тесленка, О. Холостової, Т. Янченко свідчить, що проблема соціально-педагогічної підтримки особистості є особливим предметом наукових розвідок. За останні роки підготовлено низку монографій та дисертацій, автори яких досліджували різні аспекти підтримки як соціально-педагогічної категорії, а саме: соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді (Т. Алексеєнко); соціально-педагогічна підтримка батьків дітей раннього віку з особливими потребами (І. Макаренко); проблеми соціально-педагогічної підтримки дітей, які потребували захисту, в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) (Т. Янченко); соціально-педагогічні умови інтегрування молоді з функціональними обмеженнями в сучасне середовище (Н. Мирошніченко); соціально-педагогічні умови реабілітації студентів із особливими потребами (М. Чайковський); формування в молодих сімей навичок усвідомленого батьківства засобами соціально-педагогічної підтримки в Північній Ірландії (Л. Буніна); фостерна сім'я Великої Британії як соціально-педагогічне середовище підтримки особистості дитини (О. Романовська); включення дітей із обмеженими можливостями в освітній простір: вивчення викликів і міркувань для батьків та вчителів початкової школи (Gail Ferguson); соціальні підтримки батьків дітей, яким нещодавно діагностували аутизм (Aaron Deris); уявлення батьків про соціальну інтеграцію дітей із синдромом Вільямса (Katherine Gulliver).

Мета статі полягає у визначенні й обґрунтуванні етапів алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу джерельної бази, абстрагування, індукція й дедукція.

Виклад основного матеріалу. За визначенням дослідниці Г. Першко, діти з особливостями психофізичного розвитку – це особи віком до 18 років, у яких спостерігаються різні порушення центральної нервової системи, функціонування окремих або декількох аналізаторів чи органів. До цієї категорії зараховують дітей, які мають офіційний статус дитини-інваліда або значні психічні, фізичні відхилення від норми, хронічні соматичні захворювання, але офіційно не визнані інвалідами [9].

Як зазначає науковець Т. Алексеєнко, в Україні соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку загалом здійснюється, але її якість вимагає покращення. У контексті соціально-педагогічної підтримки батьків, дослідниця акцентує увагу на ролі підвищення участі сім'ї в задоволенні потреб дітей із особливостями

психофізичного розвитку і створенні умов для їх повноцінної самореалізації, знятті обмежувальних бар'єрів, а також спеціальної підготовки батьків до виховання цієї категорії дітей, створенні оптимальних умов для соціальної адаптації таких сімей у суспільстві [1].

Під поняттям «соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах» ми розуміємо комплекс заходів фахівців міждисциплінарної команди дошкільного навчального закладу, спрямованих на розвиток та зміцнення виховного потенціалу батьків задля забезпечення ними умов для адаптації та розвитку особистості дитини з особливостями психофізичного розвитку в середовищі дошкільного навчального закладу. У контексті цього виховний потенціал батьків трактуємо як комплекс знань, умінь та навичок батьків, спрямованих на забезпечення потреб дитини в соціалізації та здатності до виконання батьківських функцій.

Отже, ураховуючи актуальність окресленого питання, очевидною стала потреба в розробці алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах.

За визначенням Е. Елькіна, алгоритмом є певна послідовність дій, виконання яких призводить до досягнення поставленої мети. При розробці алгоритму суттєвими вимогами виступають: дискретність (набір дій); кінцівка (бажаний результат); визначеність (чітко визначені дії на кожному етапі алгоритму) [11].

Дослідник Е. Коротков розглядає алгоритм як технологію вирішення проблеми, що передбачає не тільки послідовність і паралельність різних операцій, а й можливості їх невдачі, пошук нових шляхів вирішення проблеми в межах програми. Науковець наголошує, що будь-яке дослідження починається зі складання програми, що виступає засобом досягнення мети, а її план – як організуючий фактор послідовного руху до мети [6].

Розглянемо етапи визначеного нами алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах.

Отже, соціально-педагогічна підтримка батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку розпочинається з етапу знайомства соціального педагога з ними в умовах дошкільного навчального закладу. Метою зустрічі є збір загальної інформації про батьків та їхню дитину, встановлення емоційного контакту, довірливих стосунків з ними. Формою роботи виступає бесіда, яка обрана не випадково. Індивідуальна бесіда, за визначенням С. Шевчук, це розмова двох осіб, які прагнуть (один або один) до досягнення певної мети; вона сприяє встановленню між співрозмовниками дружніх стосунків, взаєморозуміння, а також стимулює партнерів до взаємовигідної співпраці [10].

Оскільки батьки даної категорії дітей потребують посиленої уваги та зосередження вже з першої зустрічі, бесіда є методом, що допоможе соціальному педагогу налагодити первинний емоційний контакт з батьками.

З метою отримання повної інформації про сім'ю доцільним є проведення анкетування. Так, питаннями анкети будуть: прізвище, ім'я, по-батькові батька/матері; склад сім'ї; зайнятість батьків; вік дитини та вид порушення її психофізичного розвитку; як давно дитина відвідує дошкільний навчальний заклад; як часто хворіє; які види підтримки й де саме отримують батьки та дитина; спільне захоплення; особливості взаємодії батьків із дошкільним навчальним закладом та як часто вони можуть брати участь у його навчальних і виховних заходах.

Другий етап алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків включає діагностичну консультацію батьків, що передбачає 2–3 зустрічі, завданнями яких є: оцінка потреб батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах; заповнення картки оцінки потреб батьків; оцінювання виховного потенціалу батьків.

Науковець Е. Коротков зазначає, що консультація – це форма послуги, людині або фірмі (організації), що надається з метою пояснення ситуацій і рішення, пов'язаних із ними [6]. Діагностичну консультацію ми розцінюємо як вид консультації, кінцевою метою якої є діагностика певного явища або процесів.

Соціальний педагог на цьому етапі здійснює оцінку потреб батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах із метою отримання інформації про їхні актуальні потреби та наявні труднощі, пов'язані з розвитком, вихованням і навчанням дитини; особливості соціальної взаємодії з фахівцями та іншими батьками; проведення дозвілля; особливості соціальної інтеграції дитини; види підтримки, що отримує сім'я в умовах дошкільного навчального закладу.

Так, науковці І. Зверева, З. Кияниця, В. Кузьмінський та Ж. Петрочко наголошують, що оцінку потреб можна розглядати як: інструмент захисту дитини; інструмент для надання якісних послуг дитині та її сім'ї; складову й першооснову ведення випадку; процес збору, узагальнення та аналізу інформації щодо клієнта. Обов'язковою умовою оцінки потреб дитини і її сім'ї є створення й забезпечення діяльності мультидисциплінарної команди, яка формується для ведення певного випадку, де незалежні експерти з різних галузей знань працюють за окремими планами та окремими завданнями, спрямованими на вирішення спільної мети [4].

Ми вбачаємо в оцінці потреб батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах процес збору інформації про їхні актуальні потреби, що ускладнені й визначаються порушенням розвитку дитини та вимагають від батьків певних знань, умінь і навичок для їх задоволення. Метою оцінки потреб батьків у даному

контексті є оптимізація процесу надання комплексної соціально-педагогічної підтримки батьків в умовах дошкільного навчального закладу.

Зазначимо, що методом оцінки потреб батьків може виступати глибинне інтерв'ю. За визначенням О. Зозульова, глибинне інтерв'ю – це неструктуроване особисте інтерв'ю з респондентом для визначення його основних мотивів, переконань, відчуттів та ставлення до теми [5]. За допомогою глибинного інтерв'ю можна здійснити оцінку потреб батьків, з'ясувати основні їхні турботи і труднощі, пов'язані з соціалізацією дитини й особливостями її психофізичного розвитку. Отже, оцінка потреб батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах відбувається методом глибинного інтерв'ю за попередньо визначеною програмою його проведення. Отриману інформацію соціальний педагог вносить до картки оцінки потреб даних батьків.

У межах діагностичного етапу соціальний педагог також оцінює виховний потенціал батьків за визначеними критеріями й показниками, використовуючи відповідний діагностичний інструментарій. Ми визначаємо когнітивний, поведінковий та мотиваційний критерії виховного потенціалу батьків.

Так, когнітивний критерій складають теоретичні знання батьків щодо особливостей психофізичного розвитку й соціалізації дітей, методів та інструментів ефективного виховання і навчання, специфіки їх інтеграції в освітній процес, змісту соціально-педагогічної підтримки батьків в умовах дошкільного навчального закладу й функціонально-рольового репертуару фахівців – членів міждисциплінарної команди.

Поведінковий критерій виховного потенціалу розглядаємо як сукупність умінь та навичок батьків (до комунікації, соціальної взаємодії, проведення розвивальних занять, мобілізації ресурсів), що необхідні їм задля сприяння ефективній соціалізації дітей та задоволення потреб сім'ї в цілому.

Мотиваційний критерій становить бажання батьків до змін для ефективного розвитку дитини; до інтеграції в соціум щодо вирішення нагальних питань та задоволення потреб дитини у вихованні й навчанні; до вдосконалення себе як батька, знань та вмінь виконувати батьківські функції.

Дослідження критеріїв виховного потенціалу батьків означеної категорії відбувається в контексті визначення їхніх показників. Охарактеризуємо запропоновані нами показники трьох критеріїв.

Показниками когнітивного критерію виховного потенціалу визначено знання батьків щодо: особливостей психофізичного розвитку дитини; потреб дитини та методів їх визначення; прав дитини з особливостями психофізичного розвитку і гарантій з боку держави щодо їх забезпечення; методів виховання та розвитку дитини з особливостями психофізичного розвитку; функціонально-рольового репертуару фахівців дошкільного навчального закладу; видів і шляхів інтеграції та інклюзії дітей; особливостей соціально-педагогічної підтримки батьків та хто з фахівців її надає.

Показниками поведінкового критерію є володіння батьками навичками та вміннями в контексті: установлення комунікації з фахівцями та іншими батьками у спільних інтересах щодо дітей; проведення виховних і розвивальних занять із дитиною з особливостями психофізичного розвитку в домашніх умовах; адвокатування дітей даної категорії; побудови ефективного спілкування з іншими членами сім'ї та їх залучення до виховання дитини; пошуку ресурсів для мобілізації і підтримки свого психоемоційного стану.

Показниками мотиваційного критерію визначаємо зокрема: ставлення до інтеграції дитини в соціальні та освітні інституції громади; орієнтування на взаємодію з фахівцями дошкільного навчального закладу з метою ефективного розвитку дитини; бажання підвищувати свій виховний потенціал батька та пошук ресурсів для цього; бажання об'єднуватися в батьківські громади для спільних дій в інтересах дітей, долучатися до неурядових організацій.

Виховний потенціал батьків оцінюється шляхом застосування діагностичного інструментарію відповідно до показників кожного з його критеріїв та рівнів. До такого діагностичного інструментарію ми відносимо анкету, тестові завдання, бланк самооцінки.

Наступним етапом запропонованого алгоритму є психолого-педагогічне обстеження дитини фахівцями дошкільного навчального закладу (психологом, дефектологом, логопедом) з метою визначення її додаткових потреб у вихованні та навчанні. За визначенням В. Загвязинського [2], психолого-педагогічне обстеження є комплексом діагностичних процедур, необхідних, насамперед, для початкового орієнтування щодо об'єкта вивчення, його структури, рівня розвитку, гармонійності, відповідності пропонованим вимогам, характеру внутрішніх та зовнішніх зв'язків. Формами проведення роботи виступають бесіда, діагностичні заняття та індивідуальні консультації соціального педагога, психолога, логопеда, дефектолога/корекційного педагога. Результати даного обстеження допоможуть побудувати програму соціально-педагогічної підтримки батьків, ураховуючи потреби батьків та дитини.

Наступним етапом алгоритму є міждисциплінарна зустріч фахівців дошкільного навчального закладу з метою планування соціально-педагогічної підтримки батьків в умовах дошкільного навчального закладу. Ми розглядаємо міждисциплінарну команду фахівців дошкільного навчального закладу як важливий елемент у даному алгоритмі соціально-педагогічної підтримки батьків.

В енциклопедії фахівців соціальної сфери визначено міждисциплінарну команду як команду фахівців із різних галузей освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального обслуговування населення, які відповідно до узгодженого плану роботи виконують завдання, спрямовані на надання соціальних послуг клієнту, подолання його складних життєвих обставин [3].

Наголосимо, що відмінною рисою міждисциплінарної команди від інших груп є чітка взаємодія, узгодженість дій та спільна робота її фахівців по досягненню єдиної для всіх мети. Координатором і модератором даної команди виступає соціальний педагог, який організовує соціально-педагогічну підтримку батьків у дошкільних навчальних закладах та виступає посередником між її фахівцями й батьками.

На означеному етапі між членами міждисциплінарної команди дошкільного навчального закладу відбувається обговорення результатів оцінки потреб батьків і дітей та аналізу оцінювання виховного потенціалу батьків. На підставі отриманих даних фахівці планують соціально-педагогічну підтримку батьків, адаптуючи розроблену комплексну програму соціально-педагогічної підтримки батьків, її форми та методи в кожному конкретному випадку. Інформацію соціальний педагог вносить до картки перспективного планування соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах. Формами міждисциплінарних зустрічей фахівців вбачаємо такі: педагогічна рада, педагогічний консиліум, круглий стіл.

Як зазначає С. Максимюк, педагогічна рада є постійно діючим колегіальним органом, що призначений для вдосконалення роботи навчального закладу, підвищення ефективності навчально-виховного процесу й надання допомоги педагогам у вихованні особистості [8]. Отже, основним завданням педагогічної ради є визначення цілей та перспектив діяльності педагогічного колективу, побудова взаємодії між фахівцями у спільному розв'язанні нагальних питань.

Дослідник А. Кузьмінський визначає педагогічний консиліум як нараду, збори вчителів, вихователів щодо обговорення соціально-психологічних якостей і особливостей поведінки, діяльності вихованців на основі деталізованої характеристики команди педагогів, інших членів виховного процесу для більш глибокого вивчення проблеми й визначення дієвих та ефективних напрямів подальшої роботи з дитиною [7]. Тобто, на консиліумі вивчають ситуації і випадки щодо особливостей взаємодії між об'єктами й суб'єктами виховного процесу, планують і конкретизують план подальшої роботи з ними.

Метод круглого столу, на думку В. Ягупова, зазвичай використовується для проведення міждисциплінарних занять із метою обговорення складних теоретичних проблем та обміну досвідом. Отже, визначається тема, що має неоднозначне тлумачення, і тому постає необхідність її аналізу й обґрунтування в різноманітних аспектах, зокрема: політичних, економічних, психологічних, педагогічних, юридичних тощо. До круглого столу запрошуються компетентні фахівців різних галузей знань [12].

На наступному етапі алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків соціальний педагог ознайомлює їх із картою перспективного

планування соціально-педагогічної підтримки, погоджує з ними та підписує; батьки отримують інформацію про зміст і форми діяльності за програмою.

Подальший етап складає впровадження визначеної комплексної програми соціально-педагогічної підтримки батьків шляхом використання фахівцями міждисциплінарної команди індивідуальних та групових форм роботи з батьками.

Оскільки, як засвідчили результати опрацювання джерельної бази, певної програми соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах на даний час не існує, нами розроблено комплексну програму соціально-педагогічної підтримки батьків відповідно до теми наукового пошуку.

Метою «Комплексної програми соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах» вважаємо розвиток виховного потенціалу батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах задля створення ними умов позитивної соціалізації та інтеграції дітей, а також задоволення потреб самих батьків. Програма складається з чотирьох тематичних блоків, по чотири модулі в кожному. Кожний модуль розкриває чотири теми, зміст яких відповідає змісту критеріїв виховного потенціалу батьків, що представлено вище. Виокремлено такі тематичні блоки: інформаційно-методичний блок «Ресурсний центр»; педагогічний блок «Школа педагогічної майстерності»; соціальний блок «Центр інтеграції (зв'язки з громадськістю)»; психологічний блок «Психологічна служба». Формами впровадження програми є: консультації, бесіди, круглі столи, семінари, лекції, батьківські конференції, дискусії, ділові ігри, батьківські збори, відеолекторії, тематичні дні, «Дні відкритих дверей», семінари-практикуми, «Клуб підтримки «Батьки для батьків», інформаційні стендові дошки.

Наступним етапом алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків є оцінювання їхнього виховного потенціалу після участі в комплексній програмі підтримки. За допомогою визначеного діагностичного інструментарію соціальний педагог здійснює контрольне оцінювання виховного потенціалу батьків, аналізує дані.

Заключними етапами розробленого алгоритму виступають аналітико-підсумкова зустріч фахівців міждисциплінарної команди дошкільного навчального закладу та підсумкова зустріч із батьками.

Так, аналітико-підсумкова зустріч соціального педагога з фахівцями має за мету висвітлити, узагальнити та проаналізувати результати впровадженої «Комплексної програми соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах» шляхом презентації, проведення круглого столу й обговорення. Зазначимо, можливі два варіанти перебігу подій як результату зустрічі, а саме: завершення роботи (закриття «випадку») або

коригування комплексної програми та планування продовження здійснення соціально-педагогічної підтримки даних батьків.

Отже, на останньому етапі алгоритму соціально-педагогічної підтримки батьків соціальний педагог проводить підсумкову зустріч із батьками шляхом індивідуальної бесіди, обговорюючи з ними результати спільної роботи. Фахівець повідомляє про завершення (закриття «випадку»), або уточнює й погоджує з ними подальший алгоритм та програму їх соціально-педагогічної підтримки, розроблену членами міждисциплінарної команди. Інформацію щодо цього соціальний педагог вносить до картки перспективного планування.

Узагальнюючи матеріал, алгоритм соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах складають такі етапи: знайомство з батьками дитини з особливостями психофізичного розвитку; оцінка потреб та оцінювання виховного потенціалу батьків; психолого-педагогічне обстеження дитини фахівцями дошкільного навчального закладу; міждисциплінарна зустріч фахівців дошкільного навчального закладу задля планування соціально-педагогічної підтримки батьків; ознайомлення батьків та погодження з картою перспективного планування соціально-педагогічної підтримки; упровадження комплексної програми соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах; оцінювання виховного потенціалу батьків після участі у програмі; аналітико-підсумкова зустріч фахівців міждисциплінарної команди дошкільного навчального закладу; підсумкова зустріч соціального педагога з батьками задля обговорення результатів наданої їм соціально-педагогічної підтримки (завершення або планування продовження роботи).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У результаті дослідження представлено й обґрунтовано алгоритм соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах, який передбачає: обов'язкове визначення потреб батьків і дітей; урахування особливостей виду психофізичного порушення дитини; наявність міждисциплінарної команди й систематичної взаємодії між її членами.

Визначений нами алгоритм соціально-педагогічної підтримки сприятиме розвитку виховного потенціалу батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах та задоволенню їхніх потреб, які визначаються й підсилюються видом порушення дитини. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в розробці змістово-методичного забезпечення соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеевко, Т. Ф., Жданович, Ю. М., Малиношевський, Р. В. (2017). *Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді*. Київ: Задруга (Alieksieienko, T. F., Zhdanovych, Yu. M., Malynoshevskiy, R. V. (2017). *Social and pedagogical support for children and pupils*. Kyiv: Zadruga).
2. Загвязинский, В. И., Атаханов, Р. (2007). *Методология и методы психолого-педагогического исследования*. Москва: Академия (Zahviazinskii, V. I., Atakhanov, R. (2007). *Methodology and methods of psychological and pedagogical research*. Moscow: Academy).
3. Зверева, І. Д. (2012). *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. Київ – Сімферополь: Універсум (Zvierieva, I. D. (2012). *Encyclopedia for professionals in the social sphere*. Kyiv – Simferopol: Universum).
4. Зверева, І. Д., Кияниця, З. П., Кузьмінський, В. О., Петрочко, Ж. В. (2010). *Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики*. Київ: Кожній дитині (Zvierieva, I. D., Kyianytsia, Z. P., Kuzminskiy, V. O., Petrochko, Zh. V. (2010). *Assessment of the needs of the child and his family: from theory to practice*. Kyiv: Every child).
5. Зозулєв, А. В., Солнцев, С. А. (2008). *Маркетинговые исследования: теория, методология, статистика*. Москва: Рыбари (Zozuliov, A. V., Solntsev, S. A. (2008). *Marketing research: theory, methodology, statistics*. Moscow: Rybari).
6. Коротков, Э. М. (2016). *Исследование систем управления*. Москва: Юрайт (Korotkov, E. M. (2016). *Research of management systems*. Moscow: Yurait).
7. Кузьмінський, А. І., Омеляненко В. Л. (2006). *Педагогіка у запитаннях і відповідях*. Київ: Знання (Kuzminskiy, A. I., Omelianenko, V. L. (2006). *Pedagogy in questions and answers*. Kyiv: Znannia).
8. Максимюк, С. П. (2009). *Педагогіка*. Київ: Кондор (Maksymiuk, S. P. (2009). *Pedagogy*. Kyiv: Condor).
9. Першко, Г. О. (2011). *Підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей із особливостями психофізичного розвитку у середовище загальноосвітнього навчального закладу* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05). Київ (Perszko, H. O. *Preparation of social pedagogues for the integration of children with peculiarities of psychophysical development in the environment of a comprehensive educational institution* (PhD thesis). Kyiv).
10. Шевчук, С. В., Клименко, І. В. (2011). *Українська мова за професійним спрямуванням*. Київ: Алерта (Shevchuk, S. V., Klymenko, I. V. (2011). *Ukrainian language in professional direction*. Kiev: Alerta).
11. Элькин, Э. Д. (2015). *Правовая информатика*. Москва: Юрайт (Elkin, E. D. (2015). *Legal computer science*. Moscow: Yurait).
12. Ягупов, В. В. (2002). *Педагогіка*. Київ: Либідь (Yahupov, V. V. (2002). *Pedagogy*. Kyiv: Lybid).

РЕЗЮМЕ

Чечко Татьяна. Алгоритм социально-педагогической поддержки детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях.

Целью статьи является определение и обоснование этапов алгоритма социально-педагогической поддержки родителей детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях. Методами исследования стали: анализ и обобщение источниковой базы, абстрагирование, индукция и дедукция. В результате исследования дано определение понятию «социально-педагогическая поддержка родителей детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях». Обоснованы этапы

алгоритма и программа социально-педагогической поддержки, определены критерии и показатели воспитательного потенциала родителей детей определенной категории. Практическое значение исследования заключается в обосновании оценки потребностей родителей в условиях дошкольного учебного заведения в выделении форм работы с родителями на каждом из этапов предложенного алгоритма. Дальнейших научных исследований заслуживает исследование содержательно-методического обеспечения социально-педагогической поддержки родителей в условиях дошкольного образовательного учреждения.

Ключевые слова: дети с особенностями психофизического развития, социально-педагогическая поддержка родителей детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях, воспитательный потенциал родителей, критерии воспитательного потенциала, алгоритм социально-педагогической поддержки родителей, оценка потребностей родителей, комплексная программа социально-педагогической поддержки родителей детей с особенностями психофизического развития в дошкольных учебных заведениях, междисциплинарная команда.

SUMMARY

Chechko Tatiana. Algorithm of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions.

The purpose of the article is to define and substantiate the stages of the algorithm of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions. The research methods are analysis and generalization of the theoretical material based on scientific publications, abstraction, induction and deduction. As a result of this research, the definition of the concept of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions is proposed within the framework of which the concept of educational potential of parents is specified. The stages of the algorithm of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions are explained and the features of providing social and pedagogical support to parents by specialists at each of the stages are described. Criteria and indicators of educational potential of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions are determined. The issue of interaction of the specialists of the interdisciplinary team in the implementation process of the algorithm of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions is considered. The comprehensive program of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions is developed within the proposed algorithm. The practical significance of the research is to develop and substantiate the stages of the algorithm of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions, to determine the forms of work with parents at each of its stages; to highlight the importance of the interdisciplinary team in the implementation process of social and pedagogical support of parents in pre-school education institutions; to substantiate the assessment of the needs of parents in a pre-school education institution; to explain the criteria and indicators of educational potential of these parents, according to which the content of thematic blocks of the comprehensive program is developed. The issue of studying the content and methodological provision of social and pedagogical support of parents in a pre-school education institution requires further research.

Key words: *children with peculiarities of psychophysical development, social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions, educational potential of parents, criteria of educational potential, algorithm of social and pedagogical support of parents, assessment of the needs of parents, comprehensive program of social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school education institutions, interdisciplinary team.*

UDC 37.013.42:371.3

Katarzyna Szymczyk

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach,

Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Polska

ORCID ID 0000-0003-1791-2893

DOI 10.24139/2312-5993/2018.03/275-284

SHAPING A CHILD'S BOND WITH AN ADULT – WORKING WITH CHILDREN WITH THE RAD SYNDROME

Shaping, or in other words, establishing a child's relationship with an adult is a dynamic ability, which develops within a specified, purposeful, long-term process. Over time, it adopts various, specific forms, before it reaches its state of maturity. The basic and primary function of shaping bond and attachment is to maintain closeness with the mother in order to ensure security. This adaptive function is biological and related to the fact of survival.

The operation of the attachment behaviour system is closely related to exploratory behaviour – learning about the environment is possible when the child is close to the carer who is a safe base for him. Since the attachment system is of fundamental importance its incorporation completely disables most of other systems.

The system of formation of bonds and attachment constitutes the subsequent functioning of the human in all spheres of life.

RAD (Reactive Attachment Disorder) is a diagnostic term for the determination of acute and relatively atypical disorders of the ties which affect children. In most situations, RAD is characterized by clearly disturbed and developmentally inadequate ways of establishing social ties.

Principles of cooperation with the family/guardians of the child in shaping a confident attachment style: 1) building trust – at the beginning it is a good step towards building mutual trust. Building a good relationship with your family is the key to working with your child; 2) obtaining information which is important for the diagnosis of a child's situation – among the potential ways of obtaining information for diagnosis are: observation of a parent-child relationship; completing previously prepared questionnaire; conversation about the life situation of the child and family; 3) improving parental competences of parents/guardians and supporting families in matters of key importance for improving the child's situation.

Key words: *children, RAD syndrome, parents, work with children with the RAD syndrome.*

KSZTAŁTOWANIE SIĘ WIĘZI DZIECKA Z OSOBĄ DOROSŁĄ – PRACA Z DZIEĆMI Z ZESPOŁEM ZABURZENIA WIĘZI RAD STRESZCZENIE

Wprowadzenie. Teoria przywiązania (więzi) zwaną inaczej etologiczno-ewolucyjną teorią osobowości, po raz pierwszy ogłoszono w 1958 r.; oznacza ona: